

Szegedi Egyetem

V. évf. 12. szám

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK LAPJA

1967. június 23.

A tudományos kutatás társadalmi érdek

Ankétot rendezett a Magyar Szocialista Munkáspárt megyei és városi bizottsága tudományos életünk időszerű kérdéseiről

A magyar tudományos élet feladatait, a tudománypolitika következő célkitűzéseit a Magyar Szocialista Munkáspárt IX. kongresszusának határozatai megfogalmazták. A szocialista építés újabb szakaszában a tudományok minden eddiginél hatékonyabb és közvetlenebb részvételére lesz szükség. A tudomány termelő erővé válik. Közreműködik tevékenyen mindazoknak a feladatoknak a végrehajtásában, amelyeket a fejlődés felvet és amelyek a termelés, a társadalom mindenkori igényeit, érdekeit szolgálják.

Különösen időszerűvé teszi a gazdaságirányítás reformja a tudományos élet helyzetének, a tudomány jelenlegi bázisainak, a kutatómunka kapacitásának vizsgálatát mind országos szinten, mind az egyes tudományos centrumok konkrét viszonyai között. A kutatómunkával szemben támasztott igények és a tudományos kutatás területén felmerülő problémák tisztázása, valamint ezek kielégítését illetve megoldását biztosító tudománypolitika kialakítása jelenlegi tudományos életünk egyik központi kérdése.

Arról van szó, hogy a hazai tudomány fejlődésében az eddiginél erőteljesebben kell érvényesülniük azoknak a kutatásoknak, amelyek a gyakorlati alkalmazhatóság igényeit szemmel-

tartva folynak s e tudománypolitikai elvnek ki kell fejeződnie mind a tudományos kutatás célprogramjaiban, mind pedig a kutatómunka során elért eredmények anyagi és erkölcsi megbecsülésében. Az igazi tudomány nem lehet öncélú, önmagáért való világ; az igazi tudós nem zárkózhatik meddő elmélkedések elefántcsonttoronyába. Munkája közhasznú legyen s mindennek előtérre kerüljön a népek és társadalomnak az érdekeit szolgálja, amely megteremtí a tudomány, a tudós számára az eredményes munka körülményeit, tárgyi feltételeit. Szocialista társadalmunk a társadalom fejlődését segítő tudományokat kész támogatni.

Pártunk IX. kongresszusának határozatai alapján s a gazdasági mechanizmus reformja célkitűzéseinek jegyében elemezte a Szegeden és Csongrád megyében folyó tudományos munkát, városunk tudományos életének problémáit az a munkabizottság, amelyet a megyei és városi pártbizottság hívott életre. Vizsgálatuk tapasztalatai összegeződtek abban a vitaanyagban, amelyet június 7-én a Tisza Szálló konferenciájában rendezett tudományos rendezett ankét fejlesztett, gazdasági tovább bíráló és eredményeket nyugtázó észrevételeivel, megfontolásra érdemes javaslatokkal.

A tudományos kutatómunka helyzete Szegeden

A Szegeden tudományos tevékenységet folytató mintegy 800 egyetemi oktató és kutató országos viszonylatban is számottevő kutatási kapacitást képvisel. Mint-hogy az itteni tudományos tevékenység az országos kutatási program szerves részét képezi, az egyes felmerülő kérdések — egy-két kivételtől eltekintve — országosan is jelentkező problémák részeinek minősülnek.

Mivel a Szegeden folyó tudományos kutatómunkában valamennyi tudományterületen — a mezőgazdasági kutatásokat kivéve — az alap kutatás jellegű témák dominálnak, érthető módon jelentkezik az alap kutatások sorsának jövőbeli alakulásával kapcsolatos probléma. A tudományos munkával foglalkozó politikai bizottsági határozat, valamint a IX. kongresszus határozataiban szereplő megállapítások, bár kiemelik az alap kutatások jelentőségét, részleteikben az alkalmazott kutatásoknak biztosítanak nagyobb hangsúlyt, s az alap kutatás jelentősége a gazdasági irányítás reformjával kapcsolatban megjelent határozatban is ténylegesen elmosódik. Az az óhaj, hogy az alap kutatások népgazdasági, tudományos és társadalmi életünkben egyaránt megfe-

lő hangsúlyt, támogatást és ne csak formális elismerést kapjanak, nemcsak Szegeden és nem kizárólag az alap kutatással foglalkozó kutatók részéről merül fel. Ez érthető is, mivel az alap kutatások háttérbe szorítása magában hordja a veszélyt, hogy nem lesz megfelelő bázis az alkalmazott és fejlesztési kutatások számára, mivel mindkettő azokra az alapvetően fontos törvényszerűségekre építve létezhetik, amelyek feltárása az alap kutatás feladata.

Az alap kutatással kapcsolatos probléma Szegeden — tekintettel arra, hogy itt folyó kutató munka döntő részét egyetemeken levő tevékenység teszi ki — az átlagosnál talán élesebben merül fel. Az egyetem egyik leglényegesebb feladatához a jövő szakembereinek képzéséhez nem nélkülözheti a színvonalas és többségében alap kutatás jellegű kutató tevékenységet. Különösen áll ez ma, amikor az oktató-nevelő munkával szemben megnövekedett követelmények teljesítését várjuk az egyetemtől. Az egyetemi oktatók ugyanis tudományos kutató munkájukkal szerzik meg egyrészt az oktató munkájukban értékesíthető tapasztalatokat, a kellő szakmai tekintélyt és azt az

élményt, amely a szaktudományok kellő hatásfokú átélését biztosítja és így lehetővé válik a szükséges ismeretek élményszerű átadása. Szükséges a kutatói tevékenység egyetemeken azért is, mert a különböző munkahelyek általában többé-kevésbé kész szakembert szeretnének kapni és ezeket valahol az alapvető összefüggések feltárásának, az új keresésnek módszerére meg is kell tanítani. Talán megkockázható még az a kijelentés is, hogy az alap kutatásoknak az egyetemeken még akkor is létjogosultságuk lenne, ha ezeknek az eredményei a gyakorlatban egyáltalán nem jelentkeznének belátható időben. De minthogy nem ez a helyzet, inkább arra kell törekedni, hogy az egyetemen levő kutatási kapacitást mind az egyetem nevelői funkcióját, mind az egyes népgazdasági feladatokat figyelembe véve és koordinálva, minél nagyobb hatásfokkal tudjuk kihasználni.

A tudománypolitika más kérdései az irányítás, az anyagi támogatás problémái itt Szegeden is felmerültek. A tudományos élet centralizált irányítása és a vidéken levő tudományos centrumok kialakulása nem lehet ellentmondó.

Az Állam- és Jogtudományi Karon jelenleg folyó kutatómunkát, azoknak jellegét és perspektíváit illetően, lényegében három fő kutatási irány köré lehet csoportosítani. Az első kutatási terület a szocialista állam mechanizmusával kapcsolatos, ezen belül különösen a szocialista demokrácia elméleti problémáival.

A második fő kutatási terület a gazdasági tevékenység jogi vonatkozásait öleli fel, különösen a gazdaságirányítás reformjával időszerűvé vált jogi problémákat. E körbe kell sorolnunk továbbá azokat a munkajogi tárgyú kutatásokat, amelyek az új Munka törvénykönyv előkészítése szempontjából bírnak különösen jelentőséggel. A termelőszövetkezeti tagsági viszony témaköréhez kapcsolódnak.

A harmadik fő kutatási terület a kriminálpolitikát, illetve annak segédtudományait öleli fel. Bölcsészettudományi Karon és az ideológiai intézetekben képviselt tudományterületek jellegéből következően, hogy az egyes tanszék által folytatott kutatómunka általában alap kutatásnak minősül. Az ilyen természetű kutatások társadalomtudományi területen az MTA különböző intézetei révén igen erősen központosítottak, ennek folytán a bölcsészkarok — a budapesti kivételével — hátrányos helyzetbe kerültek.

Számos bölcsészettudományi tanszék országos jellegű témákban dolgozik. Más tanszék az országos kutatási tervekkel egybehangoltan számos olyan tudományos témán dolgoznak, amelyek közvetlenül érintik a szegedi tudományos életet, témájuk is szegedi vonatkozású. A Klasszika—Filológiai Intézet két tudományos kutatási terve: Szeged és környéke története és római kortól a honfoglalásig, továbbá Tanulmányok az avarok történetének forrásaihoz. Az új és legújabbkori magyar történeti tanszék terében szerepel: A Csongrád megyei munkásmozgalom története 1867—1919-ig; A szegedi munkásmozgalom története 1919—1946-ig.

A biológiai tudományok művelése a Természettudományi Karon jelenleg 5 tanszék feladata. Mindinkább a korszerű kísérletes módszereket alkalmazó ökológiai, élettani irányzatok kezdenek erősödni, amit jelentős mértékben meggyorsítana a tervezett új biológiai tanszék (állattétel, öröklés, biológia, mikrobiológia) létrehozása. Az elméleti fizikai kutatásokban fontosabb, eredményesen művelt témák a kollektív rendszerek általános elméletével és kvantumkémiai közelítő módszerekkel és a térelmélettel foglalkozó témák. A kísérleti fizikai kutatások a Kísérleti Fizikai Tanszéken működő Akadémiai Kutató Csoportban folynak és ezek eredményei két nagy témakör körül csoportosulnak; a lumineszcencia területén a termodinamikai, energiatransz-



Az ankét vitaanyagául szolgáló írásos előterjesztéshez Siklósi János, a megyei pártbizottság titkára fűzött megjegyzéseket vitaindító felszólalásában.

mányi Karon jelenleg 5 tanszék feladata. Mindinkább a korszerű kísérletes módszereket alkalmazó ökológiai, élettani irányzatok kezdenek erősödni, amit jelentős mértékben meggyorsítana a tervezett új biológiai tanszék (állattétel, öröklés, biológia, mikrobiológia) létrehozása.

Az elméleti fizikai kutatásokban fontosabb, eredményesen művelt témák a kollektív rendszerek általános elméletével és kvantumkémiai közelítő módszerekkel és a térelmélettel foglalkozó témák. A kísérleti fizikai kutatások a Kísérleti Fizikai Tanszéken működő Akadémiai Kutató Csoportban folynak és ezek eredményei két nagy témakör körül csoportosulnak; a lumineszcencia területén a termodinamikai, energiatransz-

portálási és a fényporokkal kapcsolatos vizsgálatok, továbbá a félvezető kutatások. Megindultak, s remélhetőleg a jövőben kihasználhatók lesznek a biofizikai kutatások is, elsősorban a fotoszintézis tárgykörében.

A föld- és ásványtani tudományokat két tanszék képviseli, az ezekben folyó kutatómunka területei: üledékvilág, tekintettel az Alföld negyedkori üledékeire, a medence aljzatok geológiai vizsgálata, kapcsolatosan a víz- és szénhidrogén-kutatásokkal; a Bakony manganérc-telepeinek vizsgálata; a Mátra mágnes közetek vizsgálatát, kapcsolatban az országos ásványi nyersanyag-kutatással; természetes ásványképződési folyamatok geokémiai vizsgálata.

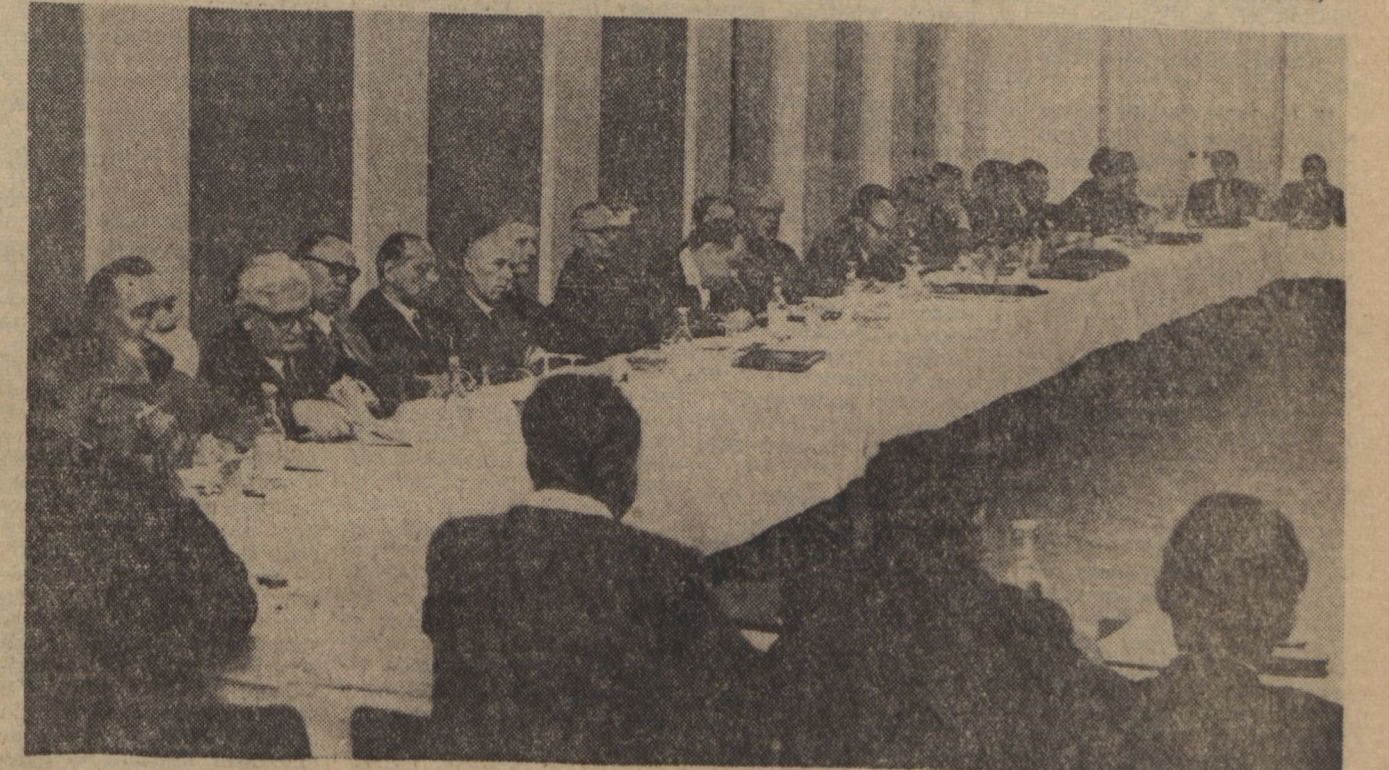
Kihasztnálatlan

a szegedi tudományos kapacitás

A kémiai tudományokat képviselő hat tanszéken és az egyik tanszékhez csatlakozó Akadémiai Reakciókinetikai Kutatócsoportban figyelemre méltó eredmények születtek a szénhidrogének oxidációjával, a telítetlen szénhidrogének halogén addíciójával, az aldehidek, éterek pirolízisével és ezek katalízisével kapcsolatban. Eredménnyel jártak a gyógyszerkémiai kutatások, melyek több szabaddalat eredményeztek. Jó nemzetközi visszhangot váltottak ki az oldatfázisban lejátszódó reakciók kinetikájának tanulmányozása, a korróziós vizsgálatok, valamint a félvezető kutatások. Elméleti és gyakorlati háttérrel jártak az agyagásványok, valamint a pigment-

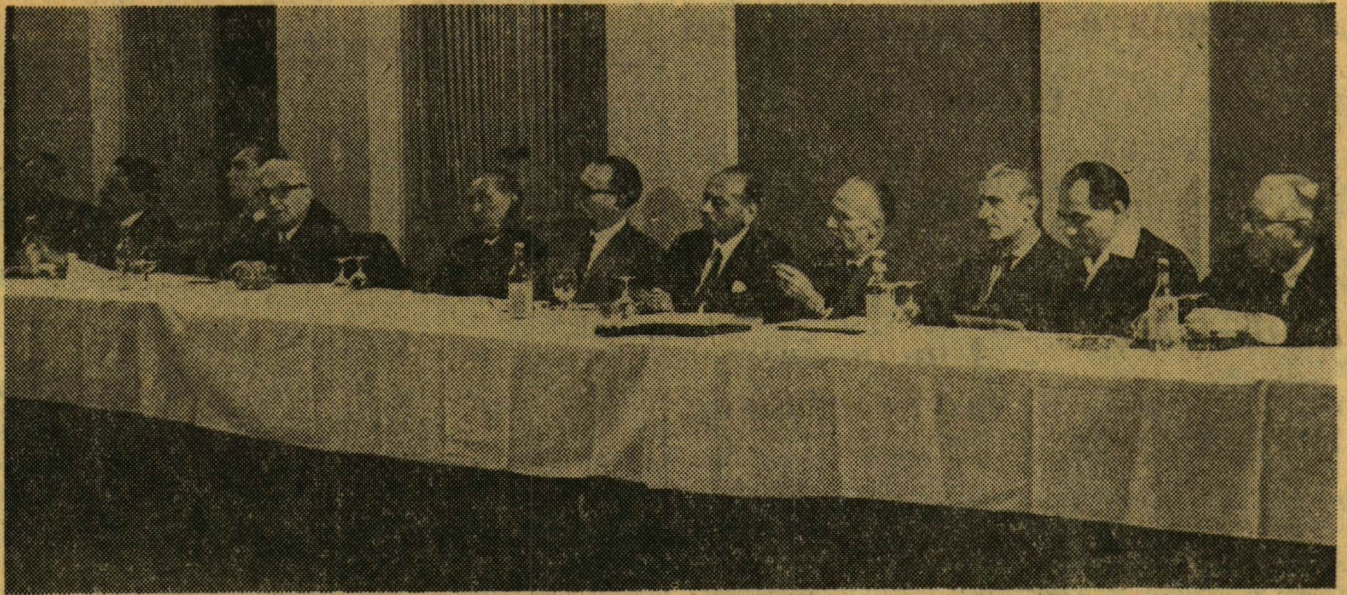
tek kolloidkémiai vizsgálata során elért eredmények. A matematikai tudomány területén négy tanszék, két akadémiai kutatócsoport és a Központi Kibernetikai Laboratórium működik. A tanszékeken folyó kutatások a differenciálegyenletek elmélete, a konstruktív függvénytan, a funkcionál-analízis, a differenciálegeometria, a halmazelmélet, a matematika alapjai, az algebra, a matematikai logika és alkalmazásai, illetve a kibernetika területén nemzetközi elismerést váltottak ki.

A természettudományi karon tudományos kutatómunkát áttekinthető, megállapítható, hogy valamennyi tudományterületen a tudományegyetem jellegénél fogva az (folytatás a 3. oldalon)



A megyei és városi pártbizottságok közös szervezésében rendezett tudományos ankétot intézményeink vezetői, akadémikusaink, tudósaink vettek részt. Képünkön: az ankétot megjelentek egy csoportja.

A tudományos kutatás társadalmi érdek



A vita során elhangzott tizenegy felszólalás is azt tükrözte, hogy a szegedi egyetemeken és a főiskolákon működő tudósok a tudomány társadalmi jelentőségének tudatában dolgoznak, alkotnak. A felvetett problémák igazolták az ankét időszerűségét.

(Folytatás az 1. oldalról.)

Alaputatás jellegű témák uralkodnak, s hogy ezen munkák irányítására és kelendő eredmények elérésének biztosítására megfelelő szellemi kapacitás áll rendelkezésre. A Természettudományi Kar oktatóinak csaknem 43%-a tudományosan minősített, az oktatók és kutatók közül 8 akadémikus, illetve levelező tag, illetve 18 a tudományok doktora. A témák zöme az országos távlati kutatási tervben szereplő témák, köztük több kiemelt téma is szerepel. A szellemi koncentrációval tehát probléma nincsen, nem érvényesülhet azonban mindenütt teljes mértékben a rendelkezésre álló szellemi kapacitás, ami így csökkenti bizonyos mértékben az eredményességét.

A Szegedi Tanárképző Főiskolán az utóbbi években indult meg intenzívebb kutatómunka. A széleskörű pedagógiai, módszertani vizsgálatok mellett jelentősek a szaktanszékeken folyó kutatások is. Ezeknek eredményei közül kiemelhetők a biológiai, a matematikai, a pszichológiai és az esztétikai vonatkozásúak. Művészeti alkotó tevékenység is folyik: a Rajz, illetve az Ének-Zene Tanszéken.

Erdemes egyébként megemlíteni, hogy a Főiskola egyes tanszékein folyó kutatások több területen kapcsolódnak a JATE egyes intézeteiben folyó kutatásokhoz.

Az Orvostudományi Egyetem elméleti intézetekből és klinikákból áll. Tévedés volna azt hinni, hogy a kétféle intézmény között az alaputatások és az alkalmazott

kutatások úgy oszlanak meg, hogy az elméleti intézetekben kizárólag alaputatásokat, a klinikákon pedig kizárólag alkalmazott kutatásokat folytatnak. Vannak olyan elméleti intézetek, amelyekben kifejezetten alkalmazott jellegű kutatás (is) folyik és vannak olyan klinikák, amelyekben döntően alaputatásokat végeznek. Ezen túlmenően meg kell jegyezni, hogy az orvostudomány területén nagy mértékben elmosódhat a határ az alaputatások és az alkalmazott kutatások között.

A SZOTE egyik fő kutatási területe az endokrinológia. Több intézet dolgozik ebben a témakörben és ha a munka koordinált lenne, még az eddiginél is nagyobb eredmények születhetnének meg. Az eredmények azonban nemzetközi méretekben így is jelentősek; több nagy nemzetközi sikert elért tudományos monográfia foglalja össze ezeket a kutatási területeket, melyekben az alap és elméleti kutatások teljesen összefonódnak.

A SZOTE másik fő kutatási iránya a keringés legáltalánosabb értelemben vett tanulmányozása. Ez a kutatási irány Magyarországon hagyományos, kiemelt jellegű és KGST-vonatkozásban Magyarországra profilizált. Ezen a területen is folytak egészen elméleti jellegű alaputatásoktól kezdve a gyakorlati betegállítási céljait szolgáló alkalmazott kutatások. E kutatási terület nemzetközi rangját több nemzetközi sikeres monográfia és nemzetközi tudományos társaságok elismerése jelzi.

A szegedi kutatások fejlesztésének lehetőségei

Amennyiben az anyagi lehetőségek ezt megengedik, főleg az alábbi területekre javasolható a jogtudományi fejlesztés koncentrációja:

Kívánatos a büntetőjog kutatásának olyan mértékű fejlesztése, hogy a szegedi kutatás komplex módon át tudja fogni a büntetőjogot és annak segédtudományait: a kriminológiát, a kriminalisztikát és a büntetés végrehajtás problémáit. Szükségesnek látszik ezen kívül a gazdasági kapcsolatok polgári jogi, a szociálisan alkotmány fejlődés államjogi, és a pénzügyi jog államigazgatási vonatkozásainak az eddigieknél intenzívebb kutatása, továbbá a szociológiai kutatások fejlesztése. Indokoltnak látszik továbbá, főleg az új tudományágak (szociológia, szervezéstan, kriminológia, kriminalisztika, nemzetközi magánjog) megfelelő szintű művelése érdekében az Állam- és Jogtudományi Karon is néhány akadémiai (művelődésügyi) kutatói státusz létesítése.

Természetesen mindezek lehetőségét elsősorban távlati tudományos kutatási tervek és a nemzetközi együttműködési tervek határozzák meg. A fejlesztés kialakításánál biztosítani célszerű az eddig kialakult, nagy hagyományokkal és

eredményekkel rendelkező alaputatások további fejlődését, elsősorban a meglévő szellemi kapacitás jobb kihasználásának elősegítésével, ami az intenzitást, az eredményességét jelentősen fokozhatná. A szellemi kapacitás jobb kihasználását mozdítaná elő a helyhiány felszámolása, a műszerezettség korszerűségének növelése, a szakmai segítségnyújtás létszámárányának és szakképzettségi fokának javítása, de ilyen irányú segítséget jelentene az is, ha az ipar az érdekében álló kutatásokhoz időszakszerű munkatársakat irányítana az egyetemre. Másrészt a fejlesztésnél a tudományos kutatómunkát olyan irányban is ki kell terjeszteni, amelyek a jövő szempontjából fontosak. A biológiai tudományoknál erősíteni kell az eddig kisebb mértékben meglévő, de a biológiai kutatások legkorszerűbb ágazatait jelentő állatételtani, örökéleti, biokémiai, ökológiai, mikrobiológiai kutatásokat. A fizikai tudományoknál a meglévő luminiscencia és félfelvezető alaputatások fejlesztése mellett biztosítani kívánatos a biofizikai kutatások lehetőségének megteremtését. A földrajz-éghajlati tudományoknál szorgalmazni kellene a földrajzi város

monográfiák kiadását; sugárhatástani vizsgálatokat; az Alföld komplex természeti és gazdasági földrajzi feldolgozását. A földtani és ásványtani tudományok területén fokozni kívánatos az ásványi nyersanyagkutatást, ami nemcsak regionális vizsgálatokat, hanem az ásványi nyersanyagok sajátosságainak vizsgálatát is, a folyamatban levő geokémiai kísérleti kutatások fejlesztését is, jelenti. A kémiai tudományoknál fejlesztendő tématerületek a szénhidrogének oxidációja és pirolízise, az autoxidáció, gyógyszerkémiai és peptidkutatás, az analitikai és a korróziós kutatás, az anyag-, ásvány- és pigmentkutatás, a jelölhető meg, de fokozni kívánatos a polimer-, elastomerkémiai kutatásokat is. A matematikai tudományok területén az eddig alaputatások mellett különösen fejlesztendő a matematikai logika és alkalmazásai, automata-elméleti, kibernetikai és gépkutatási vizsgálatok. Kívánatos volna, ha a fejlesztéssel Szeged lenne az ország egyik kibernetikai és gépkutatási centruma.

Tekintve, hogy az orvosi kutatómunka jelentős hányada az egyetemeken történik, a személyi és tárgyi feltételek koncentrációja orvos-egyetemenként, serkentendő volna. Törekedni kellene bizonyos profilok kidomborítására a helyi viszonyok alapján és az országos főfeladatokba illeszkedően, és ennek megfelelően mindenképpen szorgalmazni kellene olyan berendezések összevonását, illetve beszerzését, melyek a kijelölt kutatási feladatok teljesítésére a korszerű lehetőséget biztosítják. Inkább az orvostudományi tárgykörök számát lehetne korlátozni, de abban, amire vállalkozunk, nem szabad leszakadnunk a világszínvonalról.

Az olajbányászat Szegeden perspektívikussá teszi a ráépülő vegyipari gyógyszeripar fejlesztését. Ezért a SZOTE-n fejleszteni kellene a klinikopharmakológiai kutatásokat.

Az egyetemi klinikák betegellátó tevékenységét és kötelezettségeit ennek érdekében úgy kellene megszabni, hogy azokban az oktatási és kutatási feladatok és lehetőségek kellő kiemelésben részesüljenek és a viszonylag magas költséggel üzemben tartott ágyak mentesüljenek a terület hiányos ellátottságából származó és a klinikák által csak szükségként vállalt kötelezettségek alól.

Még kényszerűsügből sem helyes tudomásul venni, hogy csupán gondozást igénylő, idült, sokszor gyógyíthatatlan betegek a házi, ápolás, vagy az olcsóbb kórházi ágyak hiánya miatt a klinikák elsődleges feladatait gátolják. E betegek ápolása más módon oldandó meg és az így felszabaduló helyekkel lehetne megoldani azt a népgazdasági szempontból fontos feladatot, mely az egyetemi klinikákra a szervezett és kellően do-

tált gyógyszerkísérlet (klinikopharmakológiai) tevékenysügből hárul.

A vita

A Tisza Szálló konferenciájában tovább fejlesztette a munkabizottság által összeállított anyagban exponált gondolatokat. Siklós János, a megyei pártbizottság titkára az írásos vitaanyagot kiegészítő felszólalásában az alap és alkalmazott kutatások problematikájával kapcsolatban hangsúlyozta, hogy egész tudományos életünk érdeke az arányos fejlesztés elvének érvényesítése a tudománypolitikában. Beszélte Siklós János a tudományos élet irányításának, koordinációjának javításáról, mint a rendelkezésre álló szellemi kapacitás és anyagi eszközök ésszerűbb, hasznosabb működtetésének egyik feltételéről. S hangoztatta, hogy a szegedi tudományos élet súlyának megfelelő szerepet kell kapjon a jövőben tudománypolitikánk megformálásában és végrehajtásában.

A tudományok fejlesztése ésszerűbb legyen

A „legmótosabb” gyermek a bölcsészkar problémáiról szóló dr. Halász Előd intézetvezető egyetemi tanár, kari dékán. Elmondta, hogy annak az egyébként helyes szemléletnek a következményeként, hogy a bölcsészkarok elsődleges feladata a tanárképzés, az oktatás-nevelés, a tudományos kutatómunka általában alárendelt szerepet játszik, itt-ott el is sorvad. Oka ennek az elsovadásnak sokszor az is, hogy egyes tanszéknek nem rendelkeznek megfelelő képzettségű, tudományos kutatói felkészültséggel bíró munkatársakkal, másutt pedig a tanszék, vagy intézet vezetésének ingatag volta gátolja a tartalmas munkát. Hangsúlyozta, hogy a tudománypolitikában a bölcsészkarok vonatkozásában fővárosban és vidéken egyaránt az ésszerűség elvének kell dominálnia s csak olyan tudományterületeket kell fejleszteni, amelyeknél szavatolt az eredményes munka minden feltételére. E szemlélet érvényesülése nélkül a bölcsészkarok — különösen a vidékiek — óhatatlanul elprovinciálizálódnak, elvesznek az apró diszciplínákban, jelentéktelen részletkérdésekben. Végül a szociológia műveléséről szólvára figyelmeztetett, hogy e „divatos” tudományt nagyon sokan kultiválják nálunk manapság, egyáltalán nem tudományos színvonalon. Fel kellene lépni a dilettantizmus ellen ezen a területen is.

Az orvostudományok helyzetével kapcsolatos problémákat elemzett felszólalásában dr. Tóth Károly egyetemi tanár, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektora. A tudományos kutatómunka fejlesztésével kap-

csolatban kitért a klinikák régi gondjára: — a területi betegellátásnak a klinikákra kirótt feladata megnehezíti, sőt olykor lehetlenné teszi mind a tudományos, mind az oktató-nevelő munka megfelelő elvégzését. Javasolta, hogy a következő másfél évtized fejlesztési programjának keretében épüljön új kórház is Szegeden, mely lehetővé tenné a klinikák válláról a kényszerűsügből vállalt területi betegellátást. A rektor utalt az egyetemi intézetek között a tudományos kutató státusok számában mutatkozó szélsőséges aránytalanságra s a műszerfejlesztési program gyakorlati megvalósításának nehézségeire (alkatrészhiány, szervizszolgálat stb.) is.

A tudomány termelő erővé válik

Dr. Nagy Miklós tudományos kutató, a Dél-Alföldi Mezőgazdasági Kísérleti Intézet párttitkára után — aki hozzászólásában többek között a tudományos kutatók megbecsüléséről, az anyagi érdekesség elvének igazságos és következetes érvényesítéséről beszélt, s hangoztatta a különböző tudományágak művelői közötti kapcsolatok fontosságát — Kiss Árpád miniszter kért szót.

Miután üdvözölte az ankét résztvevőit, a szegedi tudományos élet jeles képviselőit, a miniszter arról beszélt, hogy korunkban rendkívül mértékben felgyorsult az új alapismeretek feltárása s a tudományos eredmények hasznosításának, gyakorlati alkalmazásának is lépést kell tartania ezzel a felgyorsult ütemmel. A tudomány termelő erővé válásának célkitűzése lényegében azt jelenti, hogy a következő évtizedek távlatában a tudományos munka azon területeit kell nagyarányúan fejleszteni, amelyek eredményei a termelés és társadalom fejlődését legjobban, leghatásosabban szolgálhatják.

Célszerűbb, modernebb tudományvezetési szisztéma az egyes tudományterületeknek távlati kutatási célprogramok segítségével egy célra való rendezése. A kormány ilyen kutatási célprogramok kidolgozását kívánja a tudományos élet felé irányító szerveitől s közülük a legfontosabbak végrehajtását maga a kormány ellenőrzi majd. Kiss Árpád miniszter ezután az irányítás kérdéséről beszélt s hangsúlyozta, hogy az egységes irányítás a célok megvalósításának eszköze, s a tudományos életben tudománypolitikai koordinációra van szükség, nem pedig a témaipolitikai szervezési koordinációra. Felszólalása végén arra kérte a tudósokat, hogy azok, akik alaputatási kérdésekkel foglalkoznak, adjanak tanácsot: hogyan lehetne a szétszórta, differenciált kutatási területeket rendezni egy kutatási célprogram alapján.

Ezután dr. Földi Mihály egyetemi tanár, a II. számú Belklinika igazgatója kért szót.

— A tudományos munka hatékonyságát — mondta többek között — sok intézkedés korlátozza. A kutatók támogatása sok esetben nem a tárgytól, hanem a paragrafustól függ. Az a paradox helyzet alakult ki, hogy nem lehetséges állandó munkatársak felvétele a 02-es alrovat alapján, csupán ideiglenes kisegítők alkalmazása. A szegedi klinikákon a kutatóerőket sokszor a helyhiány miatt oda-átállított nem klinikus jellegű betegségeken szenvedők kötik le: milyen tudományos munka folyhat ott, ahol részvevők kell veszekedni, akiket a kijózanító intézet hiányában visznek a klinikákra. A szocialista bérezés alapján meg kellene vizsgálni a tudományos dolgozó fizetésének kérdését is.

Földi professzor után dr. Kalmár László Kossuth-díjas akadémikus, egyetemi tanár kapott szót, aki felszólalásában a koordináció szegedi problémáit elemezte, konkrét tapasztalatai alapján.

Fellépni a bürokrácia ellen

— A kibernetika területén — mondta — ma már az eredményes munkához szükség van a különböző szakterületek szakembereinek segítségére. Érdekes módon Szegeden a tudományegyetemi kibernetika az orvostudományi egyetem intézeteivel került szoros kapcsolatba, a JATE intézetei csupán számításokat kérnek. A szegedi alaputatásokkal foglalkozó intézetekre építve célszerű lenne egy-egy specializált mérnöki kart, vagy szakot (például gyengeáramú villamosmérnök, vagy petrokémiai vegyész-mérnök) a meglévő adottságok segítségével itt elhelyezni. A felsőoktatás területén harcolni kell a bürokrácia ellen is: ezt a harcot mint kibernetikus, a föllesgessen gyűjtött és tárolt információk elleni küzdelemben látom elsősorban indokoltnak.

Dr. Petri Gábor egyetemi tanár, az I. számú Sebészeti klinika igazgatója azt fejtette, hogy a tudományos élet szervezése, irányítása is tudománnyá lett jelenünkben. A távlati tervek és a közbeeső kutatási programok összehangolásáról szólva, megemlítette, hogy a gyógyszeripar mint devizát adó, kiemelt iparág nagyfokú fejlődésével nem tart lépést a gyógyszerfarmakológia fejlődése. Megengedhetlenül kevés az olyan gyógyító intézmény, amelyre rá lehet bízni az új gyógyszerkészítmények szakszerű kipróbálását. (Folytatás a 4. oldalon.)

A tudományos kutatás társadalmi érdeke

(Folytatás a 3. oldalról.)
lását. Ezen a területen komoly intézkedésekre van szükség.

A jövő a kutató közössége

Dr. Szendrey János főiskolai tanár, a Szegedi Tanárképző Főiskola igazgatója elmondta, hogy noha a főiskola jellegénél fogva erejének legnagyobb részét az oktató-nevelő munkára kell fordítsa, folyik a tanterv- és tananyagfejlesztés — bár szinte atomizált állapotban — tudományos kutatómunka is. Különösen az oktatással kapcsolatos tudományágakban (pedagógia, pszichológia stb.) elért eredmények figyelmet érdemlőek.

A vitaanyagot összeállító munkabizottság vezetője, dr. Márta Ferenc tanszékvezető egyetemi tanár kért ezután szót. Arról beszélt, hogy az anyag nem a teljesség igényével készült. A munkabizottság célja az volt, hogy felmérje a szegedi szellemi kapacitást, s felszínre hozza és a megoldás felé irányítsa a helyi tudományos élet problémáit.

Dr. Julesz Miklós, akadémiai levelező tag, egyetemi tanár, az I. számú Belklinikai igazgatója a tudományos munka anyagi támogatásával kapcsolatban arról szökött, hogy az összegszerűség statisztikai tényei nem mutatnak mindig valós képet. A műszerezettségéről szólva javasolta, hogy a nagyjértékű műszereket koncentrálni kellene egy az egész intézményt szolgáló központi laboratóriumban, hogy kihasználtságuk megfelelő legyen. A tudományos kutatóintézetek megítélésének problémáit vetette fel ezután, majd a célhitelek odaítélését említve aláhúzte, hogy azok szétosztásának alapja csak a végzett munka lehet.

A tudományos kutatás iskolái

Ebédészünet után dr. Polinszky Károly művelődésügyi miniszterhelyettes kért elsőnek szót. Felszólalásában a vitaanyagról elmondta, hogy a benne felvetett problémák országosan is jellemzők, tipikusak, érzése szerint azonban a valóságosnál kicsit borúsabb az összkép. Utalt azokra az intézkedésekre, megvalósított célokra, eredményekre, amelyekkel épp a szegedi tudományos élet gazdagodott az utóbbi években. Hangsúlyozta, hogy félreértésen alapul az aggodalom, amely a tanszéki kutatások háttérbe szorítását véli kiolvasni a tudománypolitika új célkitűzéseiből, bár van bizonyos lemaradás itt a kutatási célprogramok kidolgozásában.

Hosszabban elemezte a miniszterhelyettes a tudományos alkotói közösségek, tudományos iskolák kérdését. Leszögezte, hogy ma már egy-egy tudományos témakör világszintű művelésére csak ilyen alkotói közösségek képesek. Példaként említette, hogy a világszínvonalon álló magyar gyógyszeripar alapjait a felszabadulás előtt az egyetemi tanszéki tudományos közösségek teremtették meg. Úgy érzi, hogy a helyi tudományos életből hiányzik az integráció, amely pedig előfeltétele a termékeny és tartalmas tudományos élet, az eredményes munka kibontakozásának. Ez viszont szemléleti probléma, amit csak szervezeti intézkedésekkel nem lehet megszüntetni.

Dr. Ivánovics György akadémikus, intézetigazgató egyetemi tanár a tudományos minősítés kérdéseit fejtegette. Elmondta, hogy nálunk az orvosok tudományos előrehaladása más tudományok művelőéhez viszonyítva lényegesen lassúbb. Orvosi vonalon maximalizmus érvényesül. Ót-hat éves

klinikai múlt nélkül aspiránsi igényt be sem lehet nyújtani. Ez a körülmény magyarázza meg a tudományosan minősítettek viszonylag kis számát a szegedi orvosegyetemen.

A tudomány és a hazafiasság

Az egységes szocialista kultúra elérendő harmóniájáról beszélt felszólalásában dr. Ortutay Gyula akadémikus. Hangoztatta, hogy nem szabad megfélemlenünk olyan tudományágakról, amelyeknek elsősorban mi lehetünk a művelői. A magyar irodalom-, történelem- és nyelvtudomány, a magyar folklór és néprajz, a magyar archeológia épp úgy része kell legyen a tudományos kutató munka társadalmi programjainak, mint bármely természettudományi szak.

Dr. Wágner Richárd tanszékvezető egyetemi tanár a tudományos kutatások koordinációjának megszervezésére tett javaslatot.

A koordináló bizottságok kezdetben nagy lendülettel végezték munkájukat — mondta — s ez csupán akkor csökkent, amikor kiderült, hogy határozataiknak nincs semmi hatása. Munkájukra továbbra is szükség lenne a komplex kutatások előtérbe kerülésével, de hatáskörüket szabályozni kellene, meg kellene állapítani beosztási jogukat.

A Magyar Tudományos Akadémia üdvözlését tolmácsolta az anketának dr. Straub F. Brunó akadémikus, a MTA alelnöke.

Az akadémia két feladata — szögezte le —, hogy egyrészt közvetlenül segítse az MTA-hoz tartozó alapkutatókat, másrészt közvetve támogassa a minisztérium által dotált kutatóhelyeket. Most, hogy áttérnek a hosszabb távú tervezésre, ez megkönnyíti a munkát, s az akadémia át tudja tekinteni az egész területet. Az intézmény feladata éppen a megfelelő súlypontozás: azoknak az alapkutatóknak kiválasztása, amelyeket feltétlenül támogatnia kell.

Negyvenezer tudományos kutató ügye

Az egésznapos, magasszintű és javaslatokban is termékeny vitát Ovári Miklós, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának osztályvezetője összegezte.

Zárszavában a párt tudományszervezési elképzeléseiről beszéltve elmondta, hogy mind a személyi, mind az anyagi feltételek általában biztosítottak. A magyarországi kutatók száma az utóbbi öt év alatt 24 ezerrel 40 ezerre nőtt. A mennyiségi mellett a minőségi fejlődést az is bizonyítja, hogy a külföld is elismerően szemléli a magyar tudományos életet.

— A társadalmi igények — mondta többek között — nemcsak a kutatások ráfordítási összegének közvetlen megtérülését tartják fontosnak. A néprajz fejlesztése társadalmi igény, ahogy az a klasszika-filológia művelése is.

Olyan kutatókra van szükségünk, akik nemcsak a maguk munkáját értik, de kutatásaik társadalmi összefüggéseit is, olyan tudósokra, akik nemcsak szakembereket képeznek, de szocialista szakembereket. Hazánkban a kutatók 24 százaléka, a minősítettek 35 százaléka párttag. Ha a pártszervezetek jól össze tudják fogni ezt az erőt és maguk mellé tudják állítani, akkor el fogjuk érni célunkat: szolgálni a tudományt annak tudatában, hogy ezzel népnünket, a szocializmust szolgáljuk.

Alkotókör

Osszel lesz tíz éves az annak idején Király István professzor vezetésével induló, a Papp Lajos, Ratkó István, Hatvani Dániel, Bárdos Pál, Fenékel Judit nevével fémjelzett írónemzedék után újabb tehetségeket nevelő szegedi egyetemi alkotókör. Jelentőségét nemcsak azon mérhetjük le, hogy hány új névvel gyarapítja a fiatal szegedi irodalmat ma is, hanem azon is, hogy kezdetől fogva összefogja mindhárom felsőoktatási intézmény iráskészítő hallgatóit.

A költők közül Gróf József a kör legrégebbi tagja, aki odtört és egészen szabad formákkal kísérletezve próbálgatja intellektuális jellegű lírájának kialakítását. Meglepően érettek Székely Ákos másodéves bölcsészhallgató versel. Alkotásai tömörségükkel fogva hatnak, mint ahogy egy hír disszonáns pendülése olykor gazdagabb egy egész zenekar harmóniájánál. Tizenhat éves korában már a Tiszatájban jelentkezett a most főiskolás Petri Ferenc megkapó zeneiségi versével, s hosszabb hallgatás után mostanában nyílt meg újra Imrét érettebb, teljesebb tehetséggel. Tarnai László, aki jelenleg a jogi kar levelező hallgatója, rövid szabadverseiben annak adja tanfeljelt, hogy tehetsége képes lesz az igazi letisztulásra. A másodéves bölcsészhallgató Vass Imre a mai nyugati modernektől tanulja a formát érzelmi kifejezéséhez. Ha az érzelmi erővel egyenértékű lesz gondolati-felvezetés is — sokat fogunk még nevével találkozni.

A prózáik száma meglepően és örvendetesen nőtt meg a körben. Gulay István mellett, aki a Tiszatáj decemberi számában tehetségének bizonyítékaként publikálta a kis Charutche történetét, ezt a cocteau-i humorú novellát, Luczi Józsefnek, az Állam- és Jogtudományi kar hallgatójának szelvényében is eredeti hangulatú írói köszönhetnünk, ha sokkal több időt és gondot fordítana az írásra. A másodéves orvos-tanárhallgató Szurovi Pál gondolatai és képei ha néha zavarosak is, a fiatal must gazdag ízeivel teljesebb olyannyira, hogy szinte azt hinné néha az ember: ez már a bor. Joó Ágnes, a bölcsészkar harmadéves hallgatója ez évben vált tehetséges munkatársunkká, aki különösen a glosszák csóllánrengésében érzékel jól magát. Onnan szó be egy-egy szálát olykor novelláiba is.

Veress Miklós

Forrás

Tarnai László:

INVOKÁCIÓ

Egyszer
az élettelenek is élni kezdenek.
Holt-szívükbe mártják karmukat
és vér-könnyel
felírják nevüket
a fákra, virágokra és meteorokra.
Születésük
megtermékenyíti a földet

Gróf József:

KÉT VARIÁCIÓ

1.
mindenütt ünnep és sehol se könny
a szemek síkján és szögletén az emlékezés
cseppjei ragyognak és fölfele száll
az összes tudat-alatti az agyba
sejtek diszharmoniaja
mindenütt ünnep és sehol se siratás
feledés gyermekkor tehénbögés a napfényes levegőben

2.
asztalomon pipafüst pohár és csupa szorongás
pipa ceruza minden a közelemben
mindenütt fanyar emlékezés mindenütt mámoros
ujjongás
és szomorúság szomorúság isten-világú szomorúság
nézem magamat figyelem magamat figyelem
nem tudom miért a pipafüst körültem
szemeimben fölfele száll a tudat-alatti
az agyban sejtek diszharmoniaja.

Papp Gyula:

FEKSZEM

Fekszem. Égboltot képzelek
a mennyezetre, mely forog.
És feldereng a két szemed,
a két szemed: a csillagok.

Joó Ágnes:

Az életért és előle

— Kovács, telefon! —
kiáltott be a nővér a 106-os
nyitott ajtaján. Pár perc
múlva egy fiatal, 25 év körüli
férfi csoszogott ki
öreges léptekkel a folyosóra.

A 14 ágyas kórteremben
5 volt a legifjabb. Rajta
kívül a nővérek mindenkit
bácsinak szólítottak. Szobátsárai
szerették. A fekvőknek
vizet vitt és leveleket
is megírta. Négy éve
került be először, csak
annyit tudott, hogy sok a
fehérvérsejtje. Azóta már
áttanulmányozott egy-két
orvosi szakkönyvet és megtudta,
hogy gyógyíthatatlan. Az orvos
is megmondta:

„Nézzé, Kovács, maga
értelmes ember. Lehet,
hogy két év, de lehet, hogy
csak két hónap.”

Legutóbb már ki sem
ment a házból délutánonként.
Csak a folyosón sétálgatott.
Felesége és édes-

anyja gyakran látogatták.
Néha hároméves kisfiát a
kapuig hozták. Ilyenkor a
nővér levitte liften. Napközben
olvasgatott. Már szobátársaival
nemigen beszélgetett. Unta,
hogy mind csak a saját betegsége
ról mesél. Pedig nem is értették
hozzá. A nővérek közül
leginkább a fekete Kati-val
beszélgetett. Vele tegeződtek.

Letette a kagylót. Lassan
visszacoszogott a kórterembe.
A többiek csendben fektüdtek.
Magukban számolgatták a napokat,
mikor mehetnek haza.

— Nézd csak! — mondta
meglepetten önmagának, az
újságot nézegetve. — A
Tóth Pali meghalt. Úgy látszik,
ez ilyen silány generáció.
Nem baj, öcsi, pár nap múlva
én is megyek...

— Ugyan már! — szólt
oda a nővér.
Nem felelt rá. Tudta,

Petri Ferenc:

VÍZÖNTŐ ZSUZSÁNNA

Már csak te ragyogsz szeplőtelenül,
Vízöntő Zsuzsánna,
a többi nők
kiforgattak ábrándjaimból,
szájukon tűzcsik parázsolt,
fogaik között forró pára.

Villámoltak és gagyogtak.
Levetkeztek borospohárban.
Hajnakra kifakultak, mint az ég,
s visszakergettek magányom
kétszer kétméteres dobozába.

Már csak te ragyogsz szeplőtelenül,
csak a te ölelése,
a te mosolyod
zuhog réám kétszer kétméternyi térben.
Arcomról a füst, korom, a sár
eltűnt, mikor suhogó záporodból,
a ferden hulló esőből hazatértem.

HUGOCSKÁM

A magányból
a kettős kőkarámból
ki szabadít meg
éretted megváltó balladát
ki táncol
hugocskám mindenségem
mezítlábas kis Mária
pörlekedvén az idővel
bekerít fényes unalom
grafitszürke kőfal
szemed körül gyülemlő

árkok szarkalábak
összekarcolják arcodat
kegyetlen éles ágak
iszonyatosan szédtő
úrben usztat az idő
hugocskám
mezítlábas kis Mária
bezárva kettős fájdalomba
kettős fájdalom gondba
a zsendülő füvek teérte
sirnak harmatot hajnalonta.

Székely Ákos:

RÁK

Benzinkutak imaszönyegein kitömött madarak
kuporognak sárga
folyó a jég alatt nagy árvizekről
álmodik vörös neonok dülledt
hasukat mutogatva sziszegnek az erkélyről
féldecik virágszerepek
kítárt karokkal zuhannak autók forgatagába
hüllék viaggorgása kíséri repülésük
fák kusza szövövénye karmolja a testük
minden
szó kétértelmű
és minden tizedik főbélövendő
mert érzékenyek a vakok és
érdektelenek az apróhirdetések csókok közönye
piactér tolongás hidak robbantása rengeti
ágyad jegyszédők szigorúsága deszkázza ablakod
karóba húzott csillagok szomjúsága
ágyúkból öntött harangok olvadása
pályaudvarok lehellete füst por vas kén
kocsmák barnasága sör bor pálinka
hideg ételek szerdán szünnap
izzik a rozsdá
tűzfalak hatalma
roggyan a térded
csordáin nap ha leköpnék ne
töröld le halak iszapban totemoszlop
álom jóslat kizo zös relju delemjo szermi
onem tagokez asá metot
oimi adalám ro
ruér ruér ruér ruér ruér ruér ruér

Sipos Áron:

NYÁR

Már zálogban vannak
a télkabátok
s a téli álmok;
hogy Vietnamban béke lesz,
hogy megfakult vágyainkat
újakkal cseréljük fel
s hogy az erdő
elnyeli az ágyukat.

Lehullt a szeder a fáról,
lustán nyújtózik a délután
az öregek kinn ülnek
az ajtó előtt
az időváltást
érezik egy háború
öklendezéseit.

hogy ez csak vigasztalás.
Már beletörődött. Ha nagyon
nehezen is, de megszokta a halál
gondolatát. Csodálták ezért.
Úgy beszélt róla, mint más a
mosakodásról. Titokban pedig
bizakodott. Talán a véletlen,
gondolta.

Hét végén két beteg
gyógyultan távozott.

— Majd jönnek újak —
mondta Ábrahám bácsi, miközben
hasára terített újságon almát
hámozott. Kovács egyre rosszabbul
érezte magát. Belázásodott.
Az orvos tudta, hogy csak pár
nap... Délelőtt vért is kapott.

A beteghordó kocsi telt a
terembe. Egy húszéves öngyilkos
fiút hozott. Még élt.

— Micsoda felelőtlenség!
— méltatlankodott az öreg Szabó. — Ez itt megmérgette
maga, más meg örülne, ha
élhetne még legalább egy-két...

Kovács ránézett. Az öreg
elhallgatott. Nem is szólalt
csend lett. Kovács gondolatban
végigfutott rövid életén.
Mindenkit gyűlölt most.
De legjobban a fiút.

A terem felélenkült. Orvosok
és ápolók szaladtak, tevékenykedtek
az új beteg körül. Mindent meg
kell tenni. Megpróbálnak
visszaadni egy könnyelműen
eldobott életet.

Másnap Kovács kitéte
éjjeliszekrényére kisfia fényképét.
Nem tudtam felnevelni,
gondolta. Az oxigén palackot
már nem tudta egyedül kezelni.
Kati nővér állandóan az ágya
szélén ült. A pulzust ellenőrizte.
Az orvos gyakran bejött. Az
öngyilkos már magához tért. Az
egész szoba a két beteg sorsát
figyelte. Dél felé Kovács morfiomot
kapott. Nem szólt, de két nagy
szemével Katit figyelte. Az
biztatóan nézett rá, de néha
kiment, hogy könnyeit letörölje.

Nem tudta felnevelni
gyermekét. 11 óra öt percre
kor állt meg szívrogása. Az
öngyilkos már az ágyak között
sétált. Megmentették.

Senki sem szólt hozzá.
Gyűlölték. Egyik meghalt,
másik él. Pedig mindketten
mást akart...